

Premena

Franz Kafka

Literárny druh: epika

Literárny útvar: poviedka

Zaradenie: absurdná literatúra

Kompozícia: horizontálne členenie textu - dielo sa skladá z 3 častí

Téma: Premena Gregora Samsu na hrozný hmyz a jeho postupný fyzický a aj psychický úpadok.

Idea: arogantný postoj ľudí (aj najbližších) k človeku, ktorý sa nejako odlišuje od spoločnosti. Autor tu poukazuje aj na plytké rodinné a medziľudské vzťahy.

Miesto deja: Pražský byt Samsových

Kompozícia:

Dielo sa člení na tri kapitoly označené číslom. Všetky majú vyhrotený koniec:

1. Gregorovo zranenie – po otcovom údere, silne krvácajúc, preletí ďaleko do izby.
2. Takmer zabitie Gregora – hodené jablko sa Gregorovi vrylo do chrbta, pociťuje neuveriteľnú bolesť.
3. Gregorova smrť.

Rozprávač: vševidiaci, on-rozprávanie. Pasáže rozprávania sa striedajú s vnútorným monológom. Dej plynie chronologicky, no obsahuje aj retrospektívne časti, prostredníctvom ktorých sa dozvedáme, kto je/bol Gregor Samsa.

Dielo sa začína In medias res: „Keď sa Gregor Samsa jedného rána prebudil z nepokojných snov, zistil, že sa v posteli premenil na akýsi príšerný hmyz.“

Autor využíva množstvo opisov: „ Jeho izba, skutočná, byťku primalá ľudská izba, pokojne spočívala medzi štyrmi dôverne známymi stenami. Nad stolom, na ktorom bola rozložená kolekcia vzoriek textílií - Samsa pracoval ako obchodný cestujúci - visel obrázok, ktorý si nedávno vystrihol z ilustrovaného časopisu a zasadilo do pekného pozláteneho rámu. Bola na ňom dáma s kožušinovou čiapkou, sedela vzpriamene a smerom k divákovi otrčala ťažký kožušinový rukávnik, v ktorom sa jej strácalo celé predlaktie.“

Striedanie monológov s dialógmi.

Množstvo básnických otázok: „Čo sa to so mnou stalo?“, „Azda len neprespal toto zvonenie otriasajúce ešte aj nábytkom?“, „Čo keby sa urobil chorým?“, „Prečo je len Gregor odsúdený slúžiť vo firme, kde i to najbežvýznamnejšie opomenutie vyvolá ihneď najvyššie podozrenie?“

Dej sa rozvíja.

Postavy

Gregor Samsa - mladý, pracovitý muž, ktorý pracuje ako obchodný zástupca. Gregor celý život zabezpečoval rodinu a splácal dlh svojmu šéfovi za rodičov. Okrem toho pracoval aj na tom, aby mohol sestre zaplatiť konzervatórium. Po premene stráca kontakt s rodinou, ktorá ho odmieta a práve preto, zomiera vychudnutý a opustený vo svojej izbe.

- opis tela - „Keď sa Gregor Samsa jedného rána prebudil z nepokojných snov, zistil, že sa v posteli premenil na akýsi príšerný hmyz. Ležal na chrbte tvrdom ako pancier a len čo nadvihol hlavu, zbadal svoje vyklenuté hnedé brucho rozčlenené oblúkovitými výstužami, na vrchole ktorého sa ledva udržala prikrývka...“

- pracovitý: „Gregor predsa za tých päť rokov služby ani raz nemaródoval.“

- ohľaduplný - „nebrať tak ohľady na rodičov, už dávno by som bol dal výpoveď, bol by som šiel rovno za šéfom a z hĺbky srdca by som mu povedal, čo si o ňom myslím.“

Gréta - Gregorova sestra, ako jediná sa stará o Gregora - nosí mu jedlo, upratuje izbu, ale nakoniec je to ona, ktorá navrhne rodičom zbaviť sa Gregora.

- ochladnutie jej citov ku Gregorovi - „Sestra si už nelámala hlavu, čím sa asi Gregorovi najbližšie zavďačí, ráno a na poludnie, než odbehla do obchodu, náhlivo postrčila Gregorovi do izby nejaké jedlo, jedno aké, a večer ho metlou vymietla, nestarajúc sa o to, či jedlo aspoň ochutnal alebo či sa ho - čo sa stávalo najčastejšie - vôbec ani nedotkol. Upratovanie izby, čomu sa venovala každý večer, sa už ani nedalo odbaviť rýchlejšie. Po stenách sa tiahli špinavé čmuhy, po dlážke sa váľali chuchvalce prachu a smeti..“

Rodičia Samsoví - prerobili na obchode a Gregor sa zaviazal splatiť dlh, Gregor im po premene spôsobí ťažkosti - vyrieši ich až jeho smrť, ktorá prichádza každému vhod.

Dej

1. Časť - Dielo sa začína vtedy, keď sa Gregor Samsa jedného rána zobudí a zistí, že sa premenil na hmyz. Gregor je obchodný cestujúci a o piatej mu ide vlak. Je už tri štvrté na sedem, a preto sa snaží vstať z postele, ale nedarí sa mu to, pretože namiesto rúk s laktami má len veľa malých nožičiek. Otec, matka a sestra sa o neho boja, chcú vedieť, čo sa mu stalo a prečo nešiel do práce. O štvrté na osem prichádza do ich bytu prokurista – Gregorov nadriadený, aby zistil, čo sa deje.

Na jeho naliehanie sa Gregorovi podarí zliezť z postele a čelústami otvorí svoju zamknutú izbu. Prvý ho zbadá prokurista, zľakne sa a utečie, matka spadne na zem a nehýbe sa a otec sa rozplače. Keď ho chce Gregor zastaviť, spadne dopredu na nožičky a pohybuje sa ako chrobák, predtým stál vzpriamene. Rodičia sa ho zľaknú a hnusí sa im, otec vezme palicu a chce ho zahnať späť do jeho izby. Gregor sa ponáhľa, lebo otec by mu palicou ublížil, snaží sa dostať cez napoly otvorené dvere a poraní sa pri tom.

2. Časť - Gregor sa zobudí z mdlobného spánku, zistí, že pred dverami má misku mlieka a suchý chlieb; jedlo nezjedol. Neskoro v noci k nemu prichádza sestra, vidí, že nič nezjedol a donesie mu na výber zhnitú zeleninu, maslo, starý chlieb, plesnivý syr a vodu. Už mu nechutí čerstvé jedlo, je to, čoho by sa ako človek ani nedotkol. Počúva za dverami, aby sa dozvedel, ako žije jeho rodina. Sestra si všimne, že rád lozí po stenách a strope, chce z izby odstrániť nábytok, aby mal viac priestoru. Musí jej však pri

tom pomáhať matka, ktorá si myslí, že sa tým stratí kontakt Gregora s jeho ľudskou časťou, ak ešte nejakú má.

Gregor nechce, aby mu vzali všetky veci, a preto vyjde spod pohovky, kde sa ukrýva, ak je niekto v jeho izbe. Matka odpadne, keď ho uvidí a sestra vybehne z izby po nejaké lieky. Gregor jej chce ísť na pomoc, ide za ňou do obývačky, ale sestra ho predbehne a zamkne jeho izbu. Prichádza otec a myslí si, že na matku zaútočil, začne Gregora naháňať a neskôr doňho hádže jablká. Jedno sa zabodne Gregorovi do panciera a poraní ho. Matka sa preberie a prosí otca, aby mu neublížil. Gregor sa vracia do svojej izby.

3. Časť - Rodičia a sestra si nájdu zamestnanie, aby sa uživil. Otec pracuje ako sluha, matka šije pre závod a sestra sa stala predavačkou. Jednu izbu v byte prenajali trom pánom. Gregor postupne chradne, prestáva jesť, sestra si nevšíma, či sa jedla dotkol a iné mu nenesie. Z jeho izby sa stáva sklad, je tam neporiadok a plno prachu. Raz večer nájomníci večerajú v obývačke, sestra hrá v kuchyni na husliach. Páni ju zavolajú, aby hrala pre nich v obývačke. Hudbu počuje aj Gregor a prílezie až do obývačky, aby lepšie počul, pretože i jemu sa páči ako jeho sestra hrá. Tam ho zbadajú páni.

Začnú kričať a sťažovať sa, v akých podmienkach bývajú, že nezaplatia za žiadny deň a nakoniec odídu do svojej izby. Sestra vybuchne a navrhne, nech sa ho zbavia, veď to už predsa nie je Gregor a že tým, že toho chrobáka ešte majú v byte, urážajú jeho pamiatku. Gregor sa vráti do izby, kde ho sestra rýchlo zamkne. Na svitaní Gregor zomiera. Ráno ho nájde posluhovačka a upovedomí rodinu: „Podďte sa pozrieť, ono to zdochlo, leží to tam načisto zdochnuté“ prijíma správu o jeho skone jeho rodina. Akoby niekde na ulici našli zdochnutého potkana. Po smrti Gregora otec vyhodí nájomníkov a rodina sa rozhodne, že pôjde na výlet. Po ceste sa rozprávajú o tom, že sa presťahujú a otec s matkou sa rozhodnú, že ich dcére treba nájsť nejakého ženícha.